

**Désambiguïisation des expressions lexicales
des opérateurs de l'espace
dans le cadre d'une approche orientée objets:
les verbes de mouvement
monter et sortir
et leurs équivalents polonais**

NR 2601

40 LAT
UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO

Aleksandra Żłobińska-Nowak

**Désambiguïsation des expressions lexicales
des opérateurs de l'espace
dans le cadre d'une approche orientée objets:
les verbes de mouvement
monter et sortir
et leurs équivalents polonais**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2008

Redaktor serii: Językoznawstwo Neofilologiczne
Maria Wysocka

Recenzent
Józef Sypnicki

Publikacja jest dostępna także w wersji internetowej
Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Table des matières

Abréviations et symboles explicatifs	7
Introduction	9
1. Classes d'objets de G. Gross	11
2. Approche orientée objets	18
3. Analyse des travaux portant sur l'expression de l'espace	37
3.1. Aperçu sur la description de l'espace proposée par A. Borillo	37
3.2. Locatifs dans les travaux de D. Le Pesant	45
3.3. J.-P. Desclés et les représentations sémantico-cognitives dans l'espace	47
4. Analyse des verbes de mouvement <i>monter</i> et <i>sortir</i>	56
4.1. Désambiguïisation du verbe <i>monter</i>	56
4.1.1. Présentation de l'entrée lexicale du <i>Grand Larousse</i>	56
4.1.2. Synonymes de <i>monter</i> tirés du dictionnaire de Crisco de Caen	62
4.1.3. Équivalents polonais du verbe <i>monter</i> à la base du <i>Grand dictionnaire français-polonais</i>	63
4.1.4. Constructions schématiques relevées des analyses des emplois	67
4.1.5. Classes d'objets employées dans les analyses du verbe <i>monter</i>	80
4.1.6. Commentaire de l'analyse et de la traduction du verbe <i>monter</i> et tableau récapitulatif des analyses	91
4.2. Désambiguïisation du verbe <i>sortir</i>	109
4.2.1. Présentation de l'entrée lexicale du <i>Grand Larousse</i>	109
4.2.2. Synonymes de <i>sortir</i> tirés du dictionnaire de Crisco de Caen	115
4.2.3. Équivalents polonais du verbe <i>sortir</i> à la base du <i>Grand dictionnaire français-polonais</i>	115
4.2.4. Constructions schématiques relevées des analyses des emplois	118
4.2.5. Classes d'objets employées dans les analyses du verbe <i>sortir</i>	129

4.2.6. Commentaire de l'analyse et de la traduction du verbe <i>sortir</i> et tableau récapitulatif des analyses	139
Conclusion	159
Références bibliographiques	161
Streszczenie	167
Summary	169

Introduction

Devenue un grand sujet d'actualité, la traduction assistée par ordinateur nécessite des outils efficaces afin de traiter d'un problème majeur, la polysémie des mots en langue naturelle. La désambiguïsation des sens des mots au cours de l'interprétation des textes doit s'orienter vers une bonne génération des équivalents de ces mots-là dans la langue d'arrivée.

Nous proposons dans ce travail une étude contrastive FR — PL des deux verbes français *monter* et *sortir* dans le but d'assurer le choix correct de leurs équivalents en polonais. Pour le faire nous avons recours à des définitions provenant de différents dictionnaires de la langue française que nous regroupons suivant les schémas syntaxiques relevés pour tous les emplois des verbes analysés. La question la plus importante dans cette étude semble être la spécification convenable et exhaustive des classes d'objets qui conditionnent d'une façon capitale la traduction dans une langue étrangère. Nos analyses s'effectuent selon les principes de la méthode orientée objets et la désambiguïsation des sens des mots proposés par W. B a n y ś (2002, 2005).

Dans la première partie de ce travail nous proposons une brève présentation de l'approche orientée objets — une des conceptions lexicographiques contemporaines qui est à l'origine de nos recherches. Nous nous intéressons également à quelques études portant sur l'expression de l'espace en français, celles de A. Borillo, D. Le Pesant et J.-P. Desclés, nous nous restreignons à en faire un bref aperçu ainsi qu'à trouver leurs points communs avec les principes et les bases de nos propres analyses des verbes.

Les résultats de nos travaux sont inclus dans la partie pratique en commençant par l'indication des synonymes présentés par les auteurs du dictionnaire Crisco de Caen (dictionnaire des synonymes disponible sur Internet) et la présentation des emplois des équivalents proposés en polo-

nais dans les contextes les plus fréquents. Ensuite nous passons aux constructions syntaxiques relevées à la base des entrées des dictionnaires cités, à la présentation de quelques objets typiques choisis des classes d'objets et finalement aux tableaux récapitulatifs qui renferment d'une façon synthétique les constructions énumérées avec leurs traductions en polonais. Après chaque analyse de la désambiguïstation nous prévoyons un sous-chapitre réservé aux commentaires des problèmes et des intérêts rencontrés lors des analyses et recherches sur les verbes.

Il est difficile de justifier le choix des verbes soumis à l'analyse, néanmoins nous pouvons souligner que, vu la problématique et le nombre de lexèmes verbaux, qui constituent le centre d'un système linguistique et qu'il faut analyser pour la traduction automatique, ce choix s'est fait un peu au hasard. Cependant nous voulions, avant tout, travailler sur des verbes plus intéressants du point de vue polysémique pour pouvoir rendre compte des jeux qui interviennent en deux langues lors d'un processus de traduction aux fins de traitement automatique. Nous avons donc choisi deux verbes spatiaux très populaires et polysémiques que l'on rencontre dans les discours quotidiens.

Nous proposons également, en guise d'exemple, une présentation du schéma descriptif réservé aux substantifs ainsi qu'un échantillon sous forme d'une analyse détaillée d'un nom locatif dans le chapitre consacré à la méthode orientée objets.

Aleksandra Żłobińska-Nowak

**Odwieloznaczanie wyrażen leksykalnych operatorów przestrzeni i ruchu
w ramach ujęcia zorientowanego obiektowo:
czasowniki ruchu *monter* i *sortir*
oraz ich odpowiedniki w języku polskim**

Streszczenie

Niniejsza praca dotyczy dezambiguacji dwóch czasowników francuskich *monter* (*wchodzić*) i *sortir* (*wychodzić*). Określamy je mianem czasowników przestrzennych, gdyż wyznaczają one ruch przemieszczający w przestrzeni.

Rozróżnienia znaczeń, jakie napotykamy w tradycyjnych słownikach, i te, które powinny z nich zostać wydobyte na podstawie proponowanych procedur opisowych, mają doprowadzić do stworzenia słownika dwujęzycznego przeznaczonego do wykonywania tłumaczenia automatycznego w najbardziej poprawny sposób. Chodzi więc o stworzenie operacyjnego, kontrastownego opisu.

Dezambiguacja ta oraz analizy czasowników wykonane zostały według metody zorientowanej obiektowo i dezambiguacji znaczeń słów proponowanej przez W. Banysia. Aby tłumaczenie dokonywane przez komputer było wystarczające i skuteczne, należy przede wszystkim odwieloznaczyć znaczenia słowa polisemicznego i zapewnić poprawną generację jego odpowiedników w języku docelowym.

W pierwszej części rozprawy przypominamy współczesne koncepcje leksykograficzne dotyczące tłumaczenia automatycznego, jak: model *Sens—Tekst* I.A. Mel'čuka, A.K. Żolkovskiego i J.D. Apresjana, słownik *frames—scripts* J. Pustejovsky'ego, B. Boguraeva i W. Banysia, klasy obiektowe G. Grossa, które legły u podstaw metody zorientowanej obiektowo.

Ujęcie zorientowane obiektowo grupuje informacje pochodzące z tych teorii w głównym schemacie opisowym, na podstawie którego analizujemy rzeczowniki. Pojęcie „klasa obiektowa” jest bardzo istotne w odwieloznaczaniu czasowników przestrzennych.

Analizę przedstawionych czasowników rozpoczynamy wyznaczeniem schematów syntaktyczno-semantycznych, przy których wyliczamy konteksty i zdania odpowiadające wymogom typowym dla klas obiektowych danego schematu. Po opracowaniu różnych typów schematów i kontekstów przechodzimy do komentarza problemów oraz uwag, wynikających z analiz i badań. Porównujemy definicje słownikowe, kładąc nacisk na ich konstrukcje oraz opis charakterystycznych cech obiektów znajdujących się wokół badanego czasownika.

Następny krok dotyczy szczegółowej analizy klas obiektowych zawartych w schematach wraz z wyliczeniem elementów, które do nich należą. Prezentujemy także polskie odpowiedniki użyte w tłumaczeniu każdego schematu, precyzując zasięg ich znaczenia w typowych kontekstach w języku polskim.

Na zakończenie wyniki przedstawiamy w tabelach przypisanych wszystkim schematom syntaktyczno-semantycznym.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że występuje tyle różnych znaczeń czasownika (słowa) w języku wyjściowym, ile jego różnych tłumaczeń w języku docelowym. W tym wypadku opis i analiza czasowników są uwarunkowane tłumaczeniem w danym języku obcym.

Słowa klucze

tłumaczenie automatyczne, metoda zorientowana obiektowo, dezambiguizacja, klasy obiektowe

Aleksandra Żłobińska-Nowak

**Disambiguation of the lexical expressions of space operators according
to the principles of the object approach method:
verbs of movement *monter* and *sortir*
and its Polish equivalents**

S u m m a r y

The dissertation concerns the disambiguation of two French verbs: *monter* (*to go up*) and *sortir* (*to go out*) which are described as spatial verbs as they refer to the movement in space. The distinction of the meanings that exist in traditional dictionaries and the meanings of words found by means of suggested procedures are to create bilingual dictionary that is supposed to give the most correct automatic translation. That aims to the preparation of the operative, contrastive, description.

The disambiguation and the analysis of the verbs were carried out according to the principles of the object approach method and the disambiguation of the meanings of the words proposed by W. Banyś. The disambiguation of the meaning of polysemic word as well as good generation of its equivalents in the target language are the necessary conditions of the effective and satisfying translation supported by computer.

The first part of the dissertation presents the contemporary lexicographic theories concerning automatic translation: the *Sens—Texte* model of I.A. Mel'čuk, A.K. Žolkovskij and J.D. Apresjan, the *frames—scripts* dictionary of J. Pustejovsky, B. Boguraev and W. Banyś, the classes of objects of G. Gross, which is fundamental in lexicographic description of the object approach method.

It's worth mentioning that the object oriented analysis collects information from different theories in the main description scheme which is the base of the analysis of nouns. The term *class of objects* is of vital importance in disambiguation of spatial verbs.

The first step of our analysis of the verbs consists of enumerating the syntactic-semantic schemes and putting down the contexts and the phrases according to the requirements of the classes of objects of the respective schemes accompanied by the commentary and conclusions as a result of our study.

The definitions from the dictionaries are compared, paying particular attention to their constructions and description of the characteristic features of the object that are around of the verb. Our study demonstrates also Polish equivalents of the words used in translation of each scheme, with the precise description of the diffusion of their meaning in typical contexts in Polish language.

The results of our study are presented in the form of a board concerning all syntactic-semantic schemes.

Our study allows us to notice as many meanings of a word in the source language as in the target language. So in this case the description of a word and the analysis of the verbs are conditioned by the translation in the foreign language.

Keywords

automatic translation, object-oriented description, disambiguation, object classes

Redakcja
Barbara Malska

Projekt okładki i redakcja techniczna
Małgorzata Pleśniar

Korekta
Wiesława Piskor

Copyright © 2008 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1746-5

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 10,75. Ark. wyd. 12,5. Przekazano do łamania w marcu 2008 r. Podpisano do druku we wrześniu 2008 r. Papier offset. kl. III, 90 g   Cena 19 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, Spółka Jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

